

STORTINGET

Representantforslag 177 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene fra Grete Wold, Marian Hussein, Torgeir Knag Fylkesnes, Kari Elisabeth Kaski, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Kathy Lie

Dokument 8:177 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Torgeir Knag Fylkesnes, Kari Elisabeth Kaski, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Kathy Lie om rask og god integrering

Til Stortinget

Bakgrunn

Russlands angrepskrig mot Ukraina har ført til at mange millioner er på flukt, både internt og over landegrensene. Regjeringen har bedt kommunene om å planlegge for å bosette 35 000 personer i 2022, men planlegger for at opptil 100 000 flyktninger kan ankomme. Et viktig prinsipp er at integreringen må starte fra dag én. Dette vil kreve en stor innsats i hele asyl- og integreringskjeden, fra ankomst, mottak, bosetting og inkludering lokalt.

Informasjon og kommunikasjon

Det må gis god informasjon og sikres tilstrekkelige tolketjenester og en verdig velkomst ved registrering og mottak. Over 40 prosent av de som har ankommet Norge fra Ukraina så langt, er barn. Barn trenger informasjon og forståelse for hva som skjer i livene deres, for å være trygge. Det er vesentlig å sørge for rutiner for kommunikasjon og informasjon til både barn og foreldre. Det bør sørges for at kommunikasjonen er tilpasset barn i ulike aldre, og for gjentakelse av informasjon og at ny informasjon kommer til etter hvert. Slik informasjon kan være av både skriftlig, muntlig og av visuell art (bil-

der). Når man nå vet at mange familier bosetter seg privat, hos ukrainsk familie eller bekjente, vil det være viktig å sikre informasjon gjennom ulike kanaler for å nå ut til foreldrene og barna. Her kan det tas lærdom fra koronapandemien og hvordan informasjon ble formidlet til innvandrerfamiljene.

Tidlig kartlegging og plan for psykososial støtte

Barna som kommer på flukt til Norge fra Ukraina, er barn som har vært gjennom en ekstremt dramatisk og rask omveltning i livet, og for mange av dem vil dette utvilsomt være en svært stor påkjenning. Mange har måttet flykte raskt, og noen har måttet etterlate andre familiemedlemmer i landet. I tillegg kan noen ha vært vitne til kamphandlinger, bombing, dødsfall eller skader. Dette gjelder også for foreldrene deres. Etter en traumatisk hendelse som dette er det spesielt viktig å få bearbeidet hendelsen og ha trygge personer en kan snakke med. Det kan også være vanskelig for foreldrene å vite hvordan de skal støtte sine barn og prate med dem om det som har skjedd. Forslagsstillerne mener det bør tilrettelegges for tidlig kartlegging av barnas og familienes behov og utvikles en plan for psykososial støtte som begynner ved ankomst eller på akutt mottakene og fortsetter i kommunene etter bosetting. Det er også særlig viktig at det utvikles et psykososialt tilbud til barna og familiene som bor privat og ikke innkvarteres på mottak.

Uavhengig tilsynsordning for asylmottak

Kvalitet på mottak er viktig, også i en akutt situasjon. I 2015–2016 var det tilfeller av utnyttelse av beboere på mottak, særlig på mottak hvor driftsoperatøren og ansatte var nye og ikke hadde erfaring med mottaksdrift fra før. Man har ikke i dag en uavhengig tilsynsordning for asylmottak, kun Utlendingsdirektoratet (UDI) som driver kontraktsoppfølging. UDI jobber i dag intenst med å få opp asylmottakskapasiteten, og forslagsstillerne er bekymret for at de ikke har kapasitet til å følge opp de mottakene som opprettes, tilstrekkelig. Det er da en risiko for at useriøse aktører ikke blir fanget opp. Kontraktsoppfølgingen som UDI gjør i en normalsituasjon, er heller ikke et tilstrekkelig uavhengig tilsyn.

Kvalitet og ikke pris må veie tyngst

Regjeringen har innført kollektiv midlertidig beskyttelse for de ukrainske flyktningene, og det forventes dermed at bosettingen vil gå raskere enn ved normal saksbehandling. Man kan derfor forvente en rask oppbygging, og muligens en rask nedbygging igjen, av asylmottak. Erfaring fra tidligere oppbygginger og nedbygginger av asylmottak viser at det er pris og ikke kvalitet som vektet tyngst. De mottakene som ble lagt ned først i 2015–2016, var da ofte de kvalitativt beste. Dette bør man unngå nå, slik at de mottakene som har best samarbeid med frivillighet, god beliggenhet og best tilbud til beboerne, blir beholdt til sist.

Tiltak for å unngå unødige flyttinger av barn

Forrige gang asylmottakskapasiteten ble nedbygget, ble ikke barns beste nok hensynstatt i nedleggingsfasen. Det var mange eksempler på barn som måtte flytte opptil syv ganger på ett år fra mottak til mottak. Det er svært viktig å unngå at barn flyttes mye rundt i en nedleggingsfase, da det innebærer oppbrudd med skole og barnehage flere ganger og kan være traumatiserende. Målet må være ett mottak eller privat innlosjering, med rask bosetting i en kommune. Det vil også bety at mottakene må ha lov til å ha mindre belegg i en nedleggingsperiode for å unngå at mange må flytte, og slik at barns beste blir vektet tyngre. Dette er spesielt viktig nå som over 40 prosent av de ukrainerne som har ankommet så langt, er barn.

Rask tilgang til arbeidstillatelse

Å ta imot flyktninger er først og fremst en humanitær forpliktelse. Men innvandring gir også landet nye impulser, arbeidskraft og innbyggere til lokalsamfunn som trenger det. Det er viktig at det raskt gis mulighet til midlertidig arbeidstillatelse etter registrering, og at

myndighetene nå ser på hvor det kan oppstå propper i systemet, som i skatteetaten, og iverksetter tiltak for at prosessen med å få starte å jobbe går så raskt som råd for de som får tilbud om arbeidskontrakt.

Norskopplæring og kunnskap om rettigheter og plikter i arbeidslivet

Samtidig vil forslagsstillerne peke på at innvandring kan utfordre den norske modellen hvis det ikke lykkes å inkludere innvandrere i arbeidslivet, dersom organisasjonsgraden går ned, dersom det oppstår press på lønninger og opparbeidede standarder i arbeidslivet, eller hvis innvandrere ikke oppnår samme grad av yrkesdeltagelse og likestilling som majoriteten. Det må derfor sikres god norskopplæring og kunnskap om rettigheter og plikter i arbeidslivet til alle flyktninger, uavhengig av hvor langt løp de skal ha i introduksjonsprogrammet.

Økt bruk av selvbosetting

I dag er det slik at flyktninger som klarer seg selv økonomisk og har et sted å bo, i utgangspunktet står fritt til å bosette seg på eget initiativ, uten avtale med verken Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) eller kommunen. Forskjellen på disse og de som bosetter seg selv etter avtale med IMDi og en kommune, er at de som bosetter seg på eget initiativ, ikke har krav på å få delta i introduksjonsprogram, men kommunen kan velge å gi dem det. De kan også miste rettigheter til andre ytelser. I den situasjonen man nå er i, kan man ikke være rigid. Forslagsstillerne ønsker derfor at regjeringen ser på løsninger for at flere flyktninger kan bosette seg selv, uten å miste introduksjonsstøtte. Det er meningsløst om man nå skal bosette flyktninger langt unna der de har familie i Norge, eller høyt kvalifiserte i en kommune hvor deres kompetanse ikke er etterspurt. Mottaks- og bosettingsapparatet vil i tiden fremover stå under et sterkt press. Å gi mulighet til selvbosetting vil gi flytningene medbestemmelse, medvirkning og eierskap til egen bosettingsprosess, og ordningen legger til rette for at flyktningene kan ta i bruk egne ressurser. Det er en vinn-vinn-situasjon for alle parter.

Styrke samarbeidet mellom kommune og frivilligheten

Sivilsamfunnet i Norge står sterkt og responderte fra dag én da krigen brøt ut i Ukraina. I mottaks- og bosettingsfasen er frivillige organisasjoner og ildsjeler et svært viktig supplement til det offentlige, og ofte fanger frivillige opp ulike utfordringer og muligheter før offentlige instanser. Det må derfor sikres gode samarbeidsavtaler og -fora mellom kommune og frivilligheten lokalt.

Følgforskning

Krigen i Ukraina og økningen i antall flyktninger til Norge har endret det politiske landskapet når det gjelder mottak og integrering. Det innføres nå kollektiv midlertidig beskyttelse, det åpnes for alternativ mottaksplassering i større grad, og det vurderes ulike tilpassninger i bosettings- og integreringsarbeidet. Det bør raskt iverksettes følgforskning på de tiltakene man nå innfører for ukrainske flyktninger, for blant annet å se på fordeler og eventuelle utilsiktede konsekvenser, samt om dette er løsninger som også kan benyttes overfor andre asylsøkere og flyktninger.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sikre at ukrainske flyktninger og deres barn får tilgang til informasjon om sine rettigheter og muligheter i Norge i en tidlig fase i ankomsten, uavhengig av om de bor på mottak eller er innlosjert privat. Informasjonen må tilpasses barn i ulike aldre.
2. Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for tidlig kartlegging av barn og familiers behov og utvikle en plan for psykososial støtte som begynner ved ankomst eller på akuttmottakene og fortsetter i kommunene etter bosetting. Det er særlig viktig at det utvikles et psykososialt tilbud til barna og familiene som bor privat og ikke innkvarteres på mottak.
3. Stortinget ber regjeringen innføre en uavhengig tilsynsordning for asylmottak.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at kriteriene for nedleggelse av asylmottak vektlegger kvalitet mer enn pris, slik at man beholder de kvalitativt beste mottakene når antallet beboere i asylmottak synker.
5. Stortinget ber regjeringen se på tiltak for å sikre at barn ikke må flyttes fra mottak til mottak mange ganger før de bosettes, og sikre at barns beste er et sentralt kriterium ved vurdering av nedleggelse av asylmottak.
6. Stortinget ber regjeringen gi asylsøkere midlertidig arbeidstillatelse mens de venter på svar på søknaden, og sikre at skatteetaten og andre instanser ikke blir en propp i systemet.
7. Stortinget ber regjeringen styrke norskopplæring og kunnskap om rettigheter og plikter i arbeidslivet for alle flyktninger med kollektiv midlertidig beskyttelse, uavhengig av lengde på introduksjonsprogram.
8. Stortinget ber regjeringen etablere en ordning der den enkelte som har fått lovlig opphold, selv kan skaffe bosted, uten at retten til introduksjonsprogram med det faller bort. Det forutsettes at pengene følger hver enkelt, slik at den kommunen som den enkelte velger å bosette seg i, får introduksjonsstøtte etter regulære satser.
9. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at kommunene oppretter samarbeidsavtaler med frivillige organisasjoner for å styrke det lokale integreringsarbeidet.
10. Stortinget ber regjeringen iverksette følgforskning på de tiltakene som nå innføres for ukrainske flyktninger, for å vurdere om det er tiltak som også kan lette integreringsprosessen for andre asylsøkere og flyktninger som kommer til Norge.

31. mars 2022

Grete Wold

Marian Hussein

Torgeir Knag Fylkesnes

Kari Elisabeth Kaski

Mona Fagerås

Lars Haltbrekken

Kathy Lie

